

**Jan Louis Burggraaf (Allen & Overy) – Luisterend.. Op weg
(03/12/2013)**

Bij herhaald lezen van hoofdstuk 1 van het boek Ruth, het enige bijbelboek waarvan de naam een heidens of niet-Joods karakter heeft, kunnen vrij eenvoudig thema's gekozen worden. De thema's die op basis van het eerste hoofdstuk voor de hand liggen, zijn onder meer: terugkeren (dit komt twaalf keer voor, niet alleen voor Naómi, maar ook voor Ruth), de bekering van Ruth, of de keuze van Ruth om met Naómi naar Judea te gaan.

Als thema heb ik voor u vanochtend gekozen 'Luisterend ...op weg'. Ruth 1 begint met een triest beeld. In de tijd toen de richters richten. Anders dan in andere verzen in de Bijbel wordt hier gesproken over richters die richten. In die periode vóór de koningen moeten wij het boek Ruth plaatsen. In deze relatieve rust, worden we in de eerste verzen van dit bijbelboek geconfronteerd met een triest beeld. Hongersnood in Judea in de velden van Efratha. Hongersnood dus ook in het land Kanaän. Het land dat krachtens Gods eigen belofte, het land van melk en honing zou zijn. Een land in hongersnood? Het land vloeiende van melk en honing, en daar is niet eens brood? Hetzelfde geldt voor de streek: Efratha. Vruchtbaarheid. En dan de stad Bethlehem? Ja, het huis van brood zit zonder brood. De toekomstige Messiaanse stad heeft niet alleen geen zicht op de Messias, doch is helemaal brodeloos geworden. Hongersnood in Bethlehem. Zelfs in Bethlehem. Tenslotte de naam. De naam van de vader van een modelgezin. Elimelech. 'Mijn God is Koning', betekent de naam. De naam zegt alles. Maar daar blijkt in de concrete omstandigheden noch in Kanaän, noch in Jerusalem, noch in het gezin van Elimelech iets van. Er is hongersnood. Ondanks beloften.

Dat herkennen we misschien ook in onze eigen situatie. Hoe zit dat toch met God en Gods beloften. Blijken deze beloften dan toch niet vervuld te worden? Hoe zit dat dan met de vervulling? Een oude maar zeer actuele vraag. Hij heeft het beloofd, maar ik zie er niets van. Als ik... of als dit en dat... dan heeft Hij toch beloofd dat...? Komt de vervulling nog? Waarom laat deze zo lang op zich wachten? Het bijbelse antwoord ligt veelal in tijdstip en verschijningsvorm. Dat de hongersnood dramatisch moet zijn geweest, blijkt wel uit het vervolg. Het gezin van Elimelech vertrekt immers naar Moab. Een per saldo ontluisterende locatie voor een Israëlische familie in die tijd. Moab? Ja, Moab: (i) "Zo werden de twee dochters van Lot zwanger van hun vader. De eerstgeborene baarde een zoon, en gaf hem de naam Moab. Hij is de vader van de Moabieten tot op deze dag" (Genesis 19:36- 37); (ii) "Israël verbleef in Sittim en het volk begon hoererij te bedrijven met de dochters van Moab en het volk at en boog

zich voor hun goden (Baäl – Peor)”; (iii) “Een Moabiet mag niet in de Gemeente van de HEERE komen in eeuwigheid omdat zij de Israëlieten niet met brood en water tegemoet gekomen waren.” (Deuteronomium 23:3)

Of toch niet? Waar wonen wij eigenlijk: Bethlehem of Moab? Wat is onze ervaring? Bethlehem of Moab? Niet alleen fysiek maar ook qua hoofd én hart én handen. Aldus geeft het Oude Testament een korte schets van de verhoudingen tussen Israël en de Moabieten. Een vijandig en afgoden dienend volk. Een volk dat één van de kernwaarden van het Midden-Oosten van toen én nu had geschonden, namelijk goed zijn voor de vreemdeling en deze met water en brood tegemoet treden. Naar die plaats moet de familie ‘Elimelech’ als vluchthaven ten tijde van hongersnood. Een volk dat in het verleden geen brood had gegeven en geen water had verschaft aan het volk Israël op doorreis naar het land Kanaän, is nu de bestemming voor een in hongersnood vluchtend gezin. Schrijnender kan de tegenstelling niet zijn: van Gods belofte voor land, plaats en gezin, naar een goddeloze omgeving zoals die in Moab, om daar te overleven. Dat is de situatie van Ruth 1.

Tussentijdse conclusie: luisterend op weg heeft hier het karakter van luisterend naar de omstandigheden, naar de nood van een gezin op weg naar Moab. Om hongersnood te ontvluchten. Met hongersnood hebben we nu niet direct te maken. Maar hoe zit het toch met Elimelech? Het bijbelboek Ruth geeft aan dat Elimelech een vooraanstaand man was met – op basis van joodse geschriften – een groot vermogen. Een vermogend man, dus ook. Onverwacht slaat de hongersnood, de afgang, het verlies, toe. Op de toppen van zijn kunnen. Geheel onverwacht kunnen ook wij worden geconfronteerd met totaal andere maar evenzeer teleurstellende omstandigheden. In onze carrière, op ons werk, binnen onze relatie of gezin, financieel of qua gezondheid. Plotseling de tegenslag. Het verlies. Van CEO tot werkeloze, zoiets. Hoe dan te reageren? Wat blijft er dan over? Wie blijven (of blijft) er dan over? Elimelech vertrekt – om eigen gewin – naar Moab. En ook daar houdt het leed niet op: het oordeel voltrekt zich. Hoe zit het met ons? Hoe reageren wij? Inkeer of weggaan. Op het werk of in een privésituatie.

Het keerpunt voor Naómi en haar schoondochters vinden we in vers 6: “Toen maakte zij zich met haar schoondochters gereed en keerde terug uit de vlakte van Moab, want (!) zij had in het land Moab gehoord dat de HEER naar Zijn volk omgezien had door hun brood te geven.” Naómi krijgt dit nieuws in Moab. Hoe dit daar in Moab gekomen is, weten we niet. De fysieke afstand was niet al te groot. Dus handelsverkeer of overige verkeer tussen mensen is de mogelijke verklaring. Hoe dan ook: in het

heidense Moab krijgt zij nieuws. Goed nieuws. Plotseling. Na tenminste tien jaar ellende en verdriet, licht er iets op. Ontstaat er hoop. Wat hoort ze daar? Ik citeer: "Dat de HEER naar Zijn volk omgezien had." Genadig omgezien. Hij had namelijk in Judea brood gegeven. Het staat er zomaar. Bijna plompverloren. Onverwacht. Echt bijbels. Echt God: genadig omzien op een voor ons mensen onverwacht moment. Wat een boodschap. Een weduwe (met twee schoondochters als weduwe) én een God die niet alleen omziet in Judea maar ook van Zich laat horen in Moab. Wat is haar reactie? Luisterend... op weg. Naómi gaat op weg "want (redengevend voegwoord) ze had gehoord." Ze hoorde. Ze luisterde. En kwam in beweging. Ze had genoeg bedenkingen en bezwaren kunnen inbrengen: (i) ik ben hier net gewend en gesetteld; (ii) ik woon hier met twee schoondochters; (iii) de reis is te lang; (iv) waarom zou ik terug gaan naar mijn geboortestad? Ik heb niets meer wat mij aan Bethlehem bindt. Reden genoeg om niet op weg te gaan.

Wat horen wij? Horen we nog iets? Of horen we niets vanwege al het lawaai in de wereld om ons heen? Horen wij nog iets? En als we iets horen, wat horen we dan? Maar spreekt Hij dan nog steeds, kan de vraag zijn. Wat denkt u? Zou Hij nog spreken? Laat Hij nog iets van zich horen? Voor de hand liggend is dat niet. Immers, niet zeker is of Hij hoorders voor Zijn boodschap zal vinden. Of wel? Zitten wij wel te wachten op Zijn spreken? Mag Hij wat ons betreft nog spreken en wat te zeggen hebben? vertroostend, bemoedigend, vermanend ... Willen wij wel echt door Hogerhand toegesproken worden, ook als dit 'in eigen vlees snijdt'? Mag Hij echt tot ons spreken of prefereren wij ons eigen spreken via Hem? Ik leg dit maar wederom als vraag bij u neer. Naómi en haar schoondochters vertrekken. Op goed gerucht. Op een goed gerucht over Hem en Zijn omzien. Ook wij horen voortdurend een goed gerucht over Hem en Zijn omzien. Zijn omzien naar Naómi en haar schoondochters, maar niet minder naar ons. Het goede gerucht gaat ook vandaag: Hij heeft omgezien en nodigt ons naar Bethlehem. Wat is ons antwoord? Gaan we op pad of hebben wij onze eigen bezwaren? Van welk karakter dan ook. Wat weerhoudt ons ervan op pad te gaan? Onzekerheid? Schaamte? Vleespotten van Moab (hier in de vorm van financiële zekerheid of carrière)? Aanzien? Onze eigen trots? Populariteit?

Terug naar Bethlehem. Juist in deze tijd. Tijd van advent. Advent en Bethlehem. Er is een goed bericht over Hem voor ons: Hij heeft omgezien naar Zijn volk, de mens, u én mij, en heeft voor deze mens (u en mij) brood bereid. De hongersnood voorbij, aldus de belofte. Kom op naar Bethlehem. Wat vindt u daar? Brood. Hemels brood en dus leven. Brood voor allen en voor niets. Gratis. Genade. Daar in Bethlehem biedt hij zichzelf aan als brood des levens in de vorm van een kind in de kribbe. Wat wij

mogen, is op weg gaan uit onze eigen omstandigheden, op het goede gerucht van Zijn omzien. En knielen. Alleen zo kunnen wij erbij. Maar daarom kan ook iedereen erbij. "Want een Kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven, zal dadelijk in dit zelfde Bethlehem klinken." (Jesaja 9:5) Wat koningen en staatslieden, filosofen en kunstenaars, godsdienststichters en moraalpredikers vergeefs proberen te bewerkstelligen, gebeurt nu door een pasgeboren kind. Als om de geweldigste menselijke inspanningen en prestaties te beschamen, wordt hier een kind in het middelpunt van de wereldgeschiedenis geplaatst. Een kind, uit mensen geboren, een zoon, door God gegeven. Dat is het geheim van de verlossing van de wereld; heel het verleden en heel de toekomst ligt in dit gebeuren opgesloten. De oneindige barmhartigheid van de almachtige God daalt tot ons af in de gestalte van een kind, van zijn Zoon. Dat ons dit kind geboren, deze Zoon gegeven is, dat dit mensenkind, deze Godszoon mij toebehoort, dat ik Hem ken, Hem bezit, Hem liefheb, dat ik van Hem ben en Hij van mij, daarvan hangt mijn leven nu af. Een kind heeft ons leven in de hand. Kunnen wij voor één keer al onze inspanningen, prestaties en gewichtigheden helemaal vergeten om met de herders het kind in de kribbe te aanbidden en daarin dankbaar de vervulling van ons hele leven te zien? Het is werkelijk een zeldzame aanblik, wanneer een sterk en trots mens zijn knieën buigt voor dit kind, wanneer hij in ongekunstelde eenvoud in Hem zijn Heiland vindt en vereert, en er moet wel een meewarig hoofdschudden, misschien zelfs een boosaardig lachen door onze oude, wijze, ervaren en zelfverzekerde wereld gaan, wanneer zij de heilsroep van de gelovige christen hoort: "Een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven." Waar naar toe? Naar Bethlehem! Naar het broodhuis. Op onze knieën. Van Moab weg. Naar Bethlehem. "Alzo kwam Naomi weder en Ruth: en zij kwamen te Bethlehem in het begin van de gersteoogst." De tragedie van eerste hoofdstuk eindigt met een hoopvolle mededeling: bij aankomst in het land (door de Jordaan!) is het juist 'het begin van de gersteoogst'(1:22). Er is dus brood verkrijgbaar... Maar er is meer! Het officiële begin van de gersteoogst is de dag van de eerstelingsgarve, "daags na de sabbat"(Leviticus 23:10-16). En uiterekend deze dag is vele eeuwen later, een andere vermogende Man uit Bethlehem opgestaan uit de dood. Het begin van de gersteoogst verwijst dus naar de opstanding! Ruth 1: Kerstfeest en Pasen op één dag.